

kaskuntzaren kalitatea (eta ez, maizegi gertatu ohi denez, kantitate huts itsua) baldin badugu gogoan.

Unibertsitate-ikastegiek, IRALEk, euskaltegiek eta gainerako ikasketa-elkarteek zeregin zabala dute goi-mailako prestakuntza-lan horretan. Asmatu egin behar (neurritz eta lekuz, edukiz eta itxuraz), urteetarako eginkizun larri horri ikastaro-emanizun egokiz erantzuten. Ez da batere lan erraza: ez ordu gutxitan eskura liteke halako prestakuntzarik, ez irakastegiak daude hartarako osorik prestatuak, ez bere bideragarritasun ekonomikoa dago aurrez garantizatua eta ez alderik aldeko plangintza zurrunaz (are gutxiago irakasle-jendea hartara behartuz) ekin dakioke bide-berritze horri. Ez da, berriro esan, lan erraz eta sinplea. Ezinezkoa ere ez da, ordea. Parterik garrantzitsuenak (milaka irakasleren gogoaz eta adostasun espresua, beren prestakuntza-bidean aurrera egiteko) badago egon. Goi-mailako ikastaro-eskabideei dagokienez, gogo-adostasun hori urterik urte konfirmaturik ageri da. Bada, beraz, aurrera nondik egin ikusteko abiabururik. Zailena falta da noski: egitea. Ez nolana eitea, gainera, ondo egitea baizik. Asmatuko al dugu?¶

Euskalduntzea krisian? Sektoreko kideei galdezka

duela 13 urte, 1990ean, Alfabetatzearen nazioarteko urtearen kariaz, *Jakin* aldizkariak ale monografiko bat eskaini zion euskalduntze alfabetatzeari, «Euskalduntze-Alfabetatzeak bidegurutzean» izenarekin.

Gaur egun ez dakigu euskalduntzea bidegurutzean dagoen, baina bai badela askorentzat kezka-iturri. Zeresana ematen ari da behintzat. Gehien agertzen diren hitzek kinka gaiztoa adierazten dute: «krisia», «krisialdia», «egoera larria», «beherakada», «jaitsiera». Manieiatzen diren zifrak ikusita, aintzat hartzekoa da jaitsiera: iazko ikasturte-tik aurtengora %8,5 jaitsi da, bestela esan, 3.000 ikasle baino gehiago galdu dituzte euskaltegiek EAEn. Eta aurreko urteetan ere beheranzkoa izan da joera.

Euskaltegien lanaz, egoeraz eta geroaz iritziak jaso eta gogoeta egin nahi dugu. Galdera nagusia hau da: zergatik gertatzen da beherakada hau?

Han eta hemen erantzun mota desberdinak eman dira. Honela bil ditzakegu nagusitxoena: gizatearekikoak dira batzuk, hala nola, aldaketa demografikoa, jaiotze-tasaren jaitsiera, hizkuntza ereduaren eragina, lan merkatuan euskararen eskaintzak gutxitzea, giro politiko nahasia, AEKren eta euskararen munduaren kriminalizazioa; jendearen jarreraren oinarritzen dira beste batzuk: jendearen mentalitate aldaketa, motibazioen aldaketa, euskararekiko konpromiso falta, erlaxazioa, euskararen aldeko presio

falta; hizkuntzaren estatus juridikoa eta Administrazioen jarrera epela edo kontrakoa aipatzen dituzte beste batzuek; sektorearen mugak eta akatsak ere presente daude erantzun askotan: metodologia, eskaintza mugatua izatea, zurruna eta gainera neurritatua, kantitatean oinarritzea eta ez kalitatean edo eraginkortasunean, lan-baldintzen eskastasuna, baliabideen eskasia.

Euskaltegien arazoa zertan den zehatzago eta zuzenago jakiteko asmoz, euskalduntze-lanetan diharduten zuzendari eta arduradun batzuen artean zabaldu dugu galde-tegi hau. Erantzun digutenak honako hauek dira: Jokin Azkue (HABE), Abel Camacho (Udal Euskaltegiak), Joxerra Olano (IKA), Joxe Leon Otaño (AEK) eta Isidro Yoldi (euskaltegi homologatuak). Barnetegietara ere jo dugu iritzi eske, baina azken orduan ezin izan dugu erantzunik jaso.

Ondoren, lagun horiei egin dizkiegun hiru galderak aurkezten ditugu:

- 1.- Zeintzuk dira urtetik urtera gertatzen den matrikulazio jaitzian eragiten duten faktore nagusiak? Indar eragile endogenoak eta exogenoak, sektore baitakoak eta kanpokoak, alegia.
- 2.- Euskaltegiek (direnak direla, hau da, gaurko baliabide, antolaketa eta metodologiarekin) «euskaldun osoak» lor al ditzakete? Zer indartu beharko litzateke?
- 3.- Euskalduntze eta alfabetatzearen prozesuan, zein da euskaltegien «misioa» gaurko gizartean, egungo herri eta azoetan, eta bere helburua betetzeko zer behar dute?

Jokin Azkue

1.- Gai hau dela eta, lehen esana dugunez, urtero-urtero, ia oraintsu arte 40.000 ikasle heldu aritu dira euskara ikasten EAEko euskaltegietan. Gaur, kopuruak muga horretatik behera etorri dira, 2000-2001 ikasturtean 37.141 ikasle aritu ziren. Eta 33.993 itxi berri dugun 2001-2002koan.

Gure ustez, beherakada hori ez zaio eragile bakarrari zor. Badira-eta, hipotesi moduan bederen, beheranzko joera horrekin lotura izan dezaketen hainbat aldagai:

- *Hezkuntza-eralduen eragina.* Gaur egun, irakaskuntza ez unibertsitarioetan ari diren ikasleak, A ereduak (euskara ikasgai gisa) %30 inguru dira EAEn. Gainerakoak D eta B ereduetan ari dira. Hala, 1975ean jaiotako gazte bat 27 urteko adinaren bueltan dago jadanik. Gazte hori 83-84 ikasturtean, esaterako, 8/9 urte zituenean, A ereduaren aurkitzeko probabilitateak %80 inguru ziren, eta, B edo D ereduaren aurkitzekoak, berriz, gutxigatik, %20tik gorakoak ziren jadanik. Eta, 27 urte eduki beharrean 25, 23 edo 21 urte dituztenen aukerak, D eta B ereduaren aurkitzekoak, ugaritu egiten dira noski. Eta are eta nabarmenagoa da hori EAEko hainbat lurraldetan. Bistan da, bestalde, hezkuntza eralduen eragina gero eta nabariagoa izango dela.

- *Ikasleen adina.* Aldagai honek arestian aipatutakoarekin lotura zuzena du. Urte luzetan gorabehera handirik gabeko datua izan dugu ikasleen adina. Baina azken bost ikasturteetan, batez bestekoa 27 urtetik 33 urtera pasatu da. 00-01 ikasturtean 36-45 adin-tarteko ikasleak %25,14 ziren, eta, 45 urtetik gorakoak ia %10 ziren. Eta, gero eta ugariagoak dira jubilatutakoak eta hirugarren adinekoak.

- *Beste aldaketa demografikoak.* Goiz da ziurrenik esateko hezkuntza-sisteman, haur gutxi jaio izanaren ondorioz, ikasle gutxiago matrikulatzea eta helduen euskalduntzean ere matrikula-kopurua gutxitzea arrazoi berberari zor zaizkiola. Bistan da, hala ere, horrek ere berandu

baino lehen bere eragina izango duela. Egia ere bada, bestalde, lan-merkatuaren beharrak eraginda mugimendu migratorio positiboak handituko direla. EAEko hezkuntza-sisteman ari diren ikasle etorkinen kopuruak urteko %40tik gorako hazkunde-tasa izan du azken bi ikasturteotan. Eta datu horiek ere kontuan hartu beharko dira euskaltegien ikaslegaiak zein diren zehazterakoan. Jatorrizko hizkuntza ezberdinak, xede-hizkuntzarekiko tarte linguistiko ezberdinak, kulturak...

- *273.491 ikasle ohi.* Aipa dezagun azkenik 86-87 ikasturteetik 00-01 ikasturtera bitartean 273.491 ikasle heldu aritu direla euskaltegietan ikasten. EAEko populazioa gogoan, milioi laurden pasatxo hiritar euskaltegietara joatea ikaragarria da. Eta are eta ikaragarriagoa baldin eta kontuan hartzen badugu kopuru hori handiagoa dela zeren eta lehenago ere asko eta asko baitziren euskaltegi eta gau-eskoletara joandakoak. Bistan da ikaslegaiak gero eta gutxiago direla.

- *Langabezia-tasa eta ikasle-jendea.* Bost ikasturteren epean ikasleen langabezia-tasa %25,02tik %17,48ra pasatu da. Ia 8 puntuko aldea. Lanean ari direnak %39,61etik %59,45era pasatu dira: ia 20 puntu; eta, ikasleak, ikasketa akademikoak burutzen ari direnak, %35,36tik %23,06ra pasatu dira: 12,30 puntu gutxiago. Bistan da lanik gabe dagoena errazago joan daitekeela euskaltegira lanean ari dena baino.

Horiekin batera, denborak gero eta estimu handiagoa duen gizartean bizi garenez, ikas-prozesuaren azken helmuga urrutitxo ikus dezakete batzuek eta, horien begietara, euskara ikastea ere zailegia izan liteke.

2.- Definitu beharko genuke aurrenik zer den «euskaldun osoa». Euskaltegiek urtero-urtero EGAREN inguruko gaitasuna duten 3.000 ikasle inguru plazaratzen dituzte: 12. urratsa gainditzen dutenak. Nire ustez, euskaltegien lorpenak begien bistakoak dira. Kuestioa da lortzen ari dena baino zenbat gehiago lor litekeen eta nola; batez ere, hain azkar dabilen gizartearen eskaera berriak kontuan hartuz. Hari horretatik, ikasleen beharretara egokitutako irakas-

kuntza beharko genuke. Xede-taldeak ahalik eta zehatzen definitu beharko genituzke: efektu biderkatzailea izango duten giza taldeak, beren zereginetarako behar bereziak dituztenak eta euskal gizartean integrazeko bidea urratu nahi dutenak ere oso aintzat hartzekoak dira.

Ikas-prozesuaren eraginkortasuna bermatzeari begirako neurriak ere aurreikusi beharko genituzke, trinkotasuna eta matrikula, esaterako, zeren eta lorpenik handienak, oro har, goi-urratsetan gertatzen baitira, eta, era berean, trinkotasunik handieneko ikastaldietan.

Aitortza-sistemaren bat egituratzekoa litzateke. Aurreko galderan erantzun bezala, ikas-prozesuaren amaiera (EGA) oso urrun ikus dezakete batzuek. Horrek ez du esan nahi tarteko geltokiak ez daudenik. Helduen Euskalduntzerako Oinarrizko Kurrikuluan (HEOK) lau gaitasun-maila zehazten dira. Eta are lehenengoaren jabe dena ere gai da euskaraz komunikatzeko.

Baliabideak eta azpiegiturak: baliabide ekonomikoak, teknologia berriak, materialak... Etengabeko erronka ditugu horiek guztiak xede-taldeei ahalik eta egokien erantzuteko.

Bestalde, Euskalduntze-alfabetatzeak euskararen ezagutza areagotzeko dihardu. Baina, bistan denez, ezagutza erabilerarako baldintza da. Ez dago hizkuntza erabiltzerik jakin ezean. Eta jakin eta ez erabiltzea bidearen erdian gelditzea litzateke. Nire ustez, Euskalduntze-alfabetatzeak oso kontuan eduki behar ditu erabileraren arazoak eta, dagokion heinean, ezagutza lantzean ere aurrea hartu.

- 3.- Erantzunda dago nolabait aurreko galderan. Euskaltegiak euskararen geroratzea eta ondorengoetaratzea ziurtatzeko tresnak dira. Egiteko hori izan dute orain arte eta egiteko hori izango dute, nire ustez, aurrerantzean ere baina gero eta espezializazio handiagoa ikusten da, behar zehatzaigoak... Euskaltegiek ezinbestekoa dute, nire ustez, egoera berrietara moldatzea erronka berriei erantzuteko prestatuz. Ugari dira mahai gainean ditugun erronkak: irakasle-riaren etengabeko formazioa, teknologia berrien erabilera, diseinu estrategikoak, syllabusak, ikas-material berrien prestaketa, xede-talde bereziak edota behar bereziak di-

tuzten taldeak: etorkinak, 45 urtetik gorakoak, enpresako langileak, administrazioko langileak: osakidetzakoak, justizia sailekoak... Hiritarrak euskaltegira joateko motibazioa areagotu... Behar horiek guztiek eszenatoki arras dinamikoan jartzen gaituzte. Bestalde, euskaltegiak ez dira euskararen geroratzea eta ondorengoetaratzea ziurtatzeko tresna bakarra eta, alde horretatik, katebegi bat gehiago dira euskara biziberritzeko ahaleginen sarean. Beraz, ahalegin horietan guztiok zenbat eta baterago etorri hainbat eta berme handiagoa izango dugu arrakastarako.¶

Abel Camacho

1.- Jakin aldizkaritik lerro hauek idazteko gonbitea jaso nuen, iritzi aski argia nuen azken urte hauetako matrikulazio-jaitsiera azal dezaketen faktoreez ez ezik, etorkizunari begirako espektatibez ere. Gonbitea jaso eta lerro hauek idatzi arteko epean, ordea, Helduen Euskalduntzean erabateko aldaketa sortaraziko duen dokumentu baten berri izan dugu, HABEk datozen urteotako euskalduntzea arautuko duen dekretuaren ildo nagusiak bildu dituen, hain zuzen. Horiek horrela, dokumentu mugarri horren aurreko eta osteko inpresioak azalduko ditut.

Gure sektorearen beherakada azal dezaketen faktore gehienak IKEIk HABEren eskariz egindako Euskaltegien Bideragamitasun Planean aurkituko ditugu (faktore sozialak, ekonomikoak, hezkuntza-eredu euskaldunen eragina...). Modu intuitiboan ezagutzen bagenituen ere, IKEIren lanean ondo sistematizatuta ikusi ditugu, eta argi dago horiek azal dezaketela, neurri handi batean, ikasle-galeraren zergatia.

Bada, dena dela, beste alderdi bat zuzen-zuzenean jaitsierarekin lotuta ez dagoena, baina ikaragarritzko garrantzia duena arazo hori azaltzeko momentuan. Dakigu-

nez, HABEren sorrerarekin batera, Eusko Jaurlaritzak orduko euskalduntze eta alfabetatze-beharrei erantzuteko sistema sortu zuen, horretarako hainbat erabaki hartuz. Alde batetik, euskaltegi-motak zehaztu zituen, udal titulartateko euskaltegi publikoak sortuz, hainbat euskaltegi pribatu homologatuz eta beste hainbat *libre* lelopean onartuz. Horrez gain, helduentzako euskara-eskolen eskaintza jakin bat diseinatu zuen (moduluen sistema deitu zitzaiona), eta horren arabera, diru-esleipena zehaztu zuen. Udal euskaltegien kasuan, irakasleen lanaldiak, kontratazio-motak, lan-hitzarmenak, funtzionamendua... goitik eta behera bideratu zituen. Agerikoa da sistema horrek argi-itzalak izan dituela, baina era berean, garai jakin batean zeuden beharrei erantzun zuela, hobeto edo okerrago. Zein da, beraz, gaur egungo problematika? Bada, gizartea etengabe aldatuz joan den bitartean, euskaltegien —bereziki euskaltegi publikoen— funtzionamendua eta egitura lehengo berak dira, hogeita bost urte hauetan ezer gutxi aldatuta. Argi dago garai batean baliagarria-edo gertatzen zen sistemak gaur egungo egoerari ezin diola inondik ere erantzun. Egokitu beharra, beraz, ezinbestekoa da.

Teorian, behintzat, Bideragarritasun Plana egin izanaren arrazoia egoera hori soluziobidean jartzea zen, hainbat aldagairen diagnosis egindakoa, euskaltegi bideragarriak lortu ahal izateko estrategia-multzoa jasoko zuen lan-plana diseinatzeke. Orain gutxira arte pentsatzen genuen HABEk azaleko kontu batzuk baino ez zituela berrituko, edo bestela esateko, ezertxo ere ezin alda zezakeen gutzia berrituko zuela, horrela, urte gutxiren buruan sektorea desagertzea lortuko zutelakoan.

Oker geunden, ordea. Euskaltegiak gosez hiltzen utziko zituztela pentsatzen bagenuen ere, zuzenean ixteko erabakia hartu dute. Izan ere, 2003-2004 ikasturteetik aurrera euskaltegien funtzionamendua arautuko duen dekretuak ikaragarri azkartuko du ikasle-jaitsiera. Euskaltegien finantziazioa irakaskuntza-jardueraren arabera izatetik (irakasle-orduak, taldeen ratioa, irakasleen lan-baldintzak...) ikasleak jasotako eskola-orduei esker lortutako errendimenduaren arabera izatera pasatuko da. Horre-

la, ikasturte-amaieran kanpo-ebaluazio bidez ezarriko den azterketa gainditzea izango da hurrengo ikasturteko subentzioa jasotzeko irizpidea. Gainditu ezean, dena delako ikasleak irakaskuntzaren kostu erreal osoa hartu beharko du bere gain. Hartara, euskara ikastea pribilegiatu bakar batzuen esku baino ez da egongo.

2.- Lehenik eta behin, ohar batzuk egin nahi nituzke *euskaldun osoa* kontzeptuaren inguruan. Ezaguna da Txepetxen *ikasketen teoria*. Horren arabera, hiru dira hizkuntzak ikasi ahal izateko oinarrizko faktoreak: motibazioa, ezagutza eta erabilera. Faktore horiek berezkoak ala induzituak izan daitezke, eta horren arabera, beraz, bi ikas-prozesu bereiz daitezke: primarioa bizitzaren lehenengo urteetan eta sekundarioa edo kulturala hezkuntza sisteman. Hitzun edo euskaldun osoa izateak esan nahi du hizkuntzaren gaineko bi ikas-prozesuak gertatu direla, naturala edo berezkoa eta kulturala edo sekundarioa.

Txepetxen teoria honek arrakasta handia lortu zuen eta Helduen Euskalduntzean ere sekulako oihartzuna izan zuen. Askoren iritziz, euskaltegien azken helburua euskaldun osoak sortzea zen eta horretara bideratu behar ziren ikuspuntu metodologikoa, materialak eta gainontzeko aribide guztiak ere. Emaitzak, ordea, ez dira gehienetan espero bezalakoak izan. Kasu horietan motibazioa hartu izan dugu porrotaren arrazoitzat, ikasle askoren motibazio falta, alegia. Motibatu gabeko ikasleak ezagutza lortuko du ziurrenik, baina ez du hizkuntza erabiliko, eta beraz, ez da euskaldun osoa izatera iritsiko.

Gure ustez, ordea, oinarrizko arazo bat gertatu da euskaldun osoaren kontzeptua sostengatu duen teorizazioan. Zoritxarrez, hizkuntza bat ikastea ez da Txepetxek irudikatutakoa bezain sinplea, askozaz konplexuagoa da eta hori argi eta garbi frogatu dute azken hogeita hamar urte hauetan hizkuntzalaritza aplikatuaren alorrean hizkuntzen jabeakuntza-prozesuak aztertu dituzten ikerketek. Hizkuntzaren jabeakuntza-prozesuan eragina duten aldagaiak, beraz, asko eta askotarikoak dira, besteak beste, adina, trebetasun linguistikoa, aldagai psikosozialak, nort a-

sun, estilo kognitiboak, ikas-estrategiak... Baina, jakina, instrukzio formaleko testuinguru batez ari bagara, horiei gaineratu behar zaizkie irakaskuntza eta aukeratutako ikuspegi metodologikoarekin erlazionatutako beste hainbat aldagai, hizkuntzaren gaineko ikuspegiari dagozkion guztiak... Ondorio argia atera behar dugu: hizkuntzen ikas-prozesua inondik ere ezin azal dezakeen ikuspegi baten argitan formulatutako helburuak lortu nahian ibili g ar urtetan Helduen Euskalduntzean, lortu ezin daitekeena lortu nahian, alegia.

Gaur egun bigarren hizkuntzaren didaktikaz ari garela, eta eleaniztasunaren aldeko ikuspegi batetik abiatuta, ez da gomendagarria jatorrizko hiztun idealaren ereduari jarraituta, hizkuntzen ikas-prozesuaren gaineko ikuspegi hertsia bat izatea, hasiera eta amaiera dituen prozesua baltz bezala hartzea, alegia. Iruditzen zaigu horrelako ikuspegi batek atea ixten dizkiola lorgarri izan daitezkeen hainbat helburu planteatzeari. Ikasleak errealitatean burutu behar dituen eragiketa linguistikoei erreparatuta, zergatik ez bultzatu, adibidez, naturala den trebetasun linguistikoen arteko oreka eza?

- 3.- Gure ustez, Euskalduntze eta alfabetatzearen misioa hiritarrei beren behar linguistikoak asetu ahal izateko bitartekoak eskaintzea da, euskara ikasten eta erabiltzen lagunduz, esparruak zabalduz... Horrek, ezinbestez, euskararen normalizazio-prozesuari eragin behar dio, baina beti ere, bigarren hizkuntza bat ikasteak inplikatzan dituen aldagaien kontzientzia argia edukita. ¶

Joxerra Olano

1.- Beste ezertan hasi baino lehen, esan dezadan euskaltegi-tako ikasle kopuaren gaineko azterketa-lan gutxi egin dela, nik dakidanez behintzat. Gutxi eta argi handirik ematen ez digutenak, zoritxarrez. Izan ere, kontu hone-tan, beste askotan bezalaxe, tartean egon daitezkeen fak-toreetako batzuk zein diren jakitea errazagoa iruditzen zait faktore bakoitzaren benetako eragina zenbateraino-koa den argitzea baino. Beraz, usteen eta irudipenen ere-mu labainean ibiliko naiz, ezinbestean. Besterik gabe, nire ustez matrikulazio jaitsieran eragina izan duten faktoreak banan-banan aletzen hasiko naiz.

Aipatzekoak dira, nire ustez, azken bospasei urteetan Hegoaldeko hedabiderik gehienek herritarroi helarazi diz-kiguten euskararen gaineko mezuak. Euskaldun guztiok, euskaldun izate hutsagatik, pentsamolde politiko bakar eta jakin bati lotzen ahalegindu dira; euskaldun-abertzale-te-rrorista hirukotea osatu dute etengabe. Herritarron presta-keta horren bidez euskararen munduko zenbait talde eta erakundem kontrako operazio judizial eta polizialak gau-zatzeko giro egokia sortu duela uste izan du Espainiako benetako aginte politikoak, eta baita gauzatu ere. Hor dau-de, esate baterako, AEKren eta *Euskaldunon Egunkaria*-ren kontrako jarduerak. Pentsatzekoa da horrek guztiak ez zi-gula erdaldunak euskaltegi-tara erakartzeko lana erraztu-ko, eta euskara ikasten has zitekeen bat baino gehiago uxatuko zuela. Faktore honen eragina zenbaterainokoa ote den ez dakit, baina EAEko eta Nafarroako HEAri mese-derik ez diola egin nekez uka daitekeela iruditzen zait.

Nafarroako erdaldunak, berriz, arestian aipatutakoaz gain, garbi ikusi du herrialdeko administrazio-rik garrant-zitsuenek, Gobernuak berak eta Iruñeko Udalak hain zu-zen ere, euskararen eta euskal kutsua duen ooren aurka-ko erabaki politiko sorta ikaragarria hartu dutela. Bestal-

de, Nafarroako Gobernuako lehendakariak berak Nafarroan euskaraz ez jakiteagatik inork inor ez duela baztertuko ziurtatu digu. Behin eta berriz esan zaio nafar erdaldunari euskara ikasi beharrik ez duela, euskaraz jakiteak inolako abantailarik ez dakarrela, agintari erdaldunek euskara ikasteko inolako asmorik ez dutela, beste hizkuntzaren bat ikasi nahi duenak hobe duela ingelesa ikastea euskara baino... Begien bistakoa iruditzen zait hizkuntza politika horrek eta horretarako landu eta zabaldu dituzten argudio guztiek Nafarroako HEAri kalte egin diotela. Zenbaterainokoa? Batek daki.

Laburpen gisa esango nuke euskararen prestigio gale-
ra nabarmena gertatu dela EAEn eta Nafarroan, euskaldun guztiok eta batik bat euskararen aldeko lanean ari gare-
nok kriminalizatzeko saio garbia ikusi dugula. Horri guz-
tari euskararen kontrako hizkuntza politika larria gehitu
behar zaio Nafarroan. Ez litzateke txarra egunen batean
gauden honetara nolatan iritsi garen aztertzea. Egunen
batean, bai; ez gaur, ordea. Badira-eta aipatu nahi nituz-
keen beste kontu batzuk ere.

Euskara ikasteko astirik ez izatearena, esaterako. Izan
ere, zenbait inkesta eta azterketatan ikusi da herritarrek
denbora falta aipatzen dutela euskara ikasten hasteko oz-
topo nagusiaz galdetzen zaienean. Badirudi, gainera, astean
8 edo 10 eskola ordu baino gutxiagoko ikastaroen eskaria
handitzen ari dela azkenaldi honetan. Dena dela, horreta-
rako astirik ez izate horren atzean gauza bat baino gehia-
go dagoelakoan nago. Aisian euskara ikasteak adinako ne-
kerik ematen ez duten beste jarduera batzuk nahiago izat-
ea, aurrenekoa. Bigarrena, berriz, lan munduan izan di-
ren aldaketak: lan kontratuen behin-behinekotasuna, egu-
neko lanaldia luzatzea, astero lan ordutegia aldatzea... Hi-
rugarren bat aipatzekotan, langabe kopuruaren jaitsiera
aipatuko nuke, aurreko biek baino zalantza gehiago sort-
zen badit ere. Litekeena baita lanik gabe jende gutxiago
egote horrek ere nolabaiteko eragina izatea euskaltegieta-
ko matrikulazioan. Edo ez.

Luzera kezagarria hartzen ari den erantzun hau bu-
katu aurretik, bina hitz egin nahi ditut beste bi kontu di-

rela eta. Irakaskuntzako D ereduaren hedapena da, lehen-dabizikoa. Horretaz hitz egin ahal izateko jakin nahiko nuke azken 10 urteetan D ereduari ibilitako zenbat ikasle izan ditugun Euskal Herri osoan euskaltegietan. Gurean, behintzat, berez txikia den kopurua urtetik urtera handitzen ari da, gero eta gehiago baitira EGA prestatzeko taldeetan, edo bestelakoetan, eskolako ikasketak euskaraz egin dituztenak. Ez dakit gainerakoetan antzeko zerbaitez gertatzen ari ote den, baina ezinbesteko datua iruditzen zait hori. Bestalde, garbi dago D ereduaren zeharo nagusitu den herrietan euskalduntze prozesua hasteko ikaslegai gutxiago dagoela. Hala eta guztiz ere, eta salbuespenak salbuespen, ez dut uste sektorearen arazoa ikaslegairik ez izatea denik, baizik eta ikaslegai horiek erakartzen asmatzea, euskaraz hitzik ere ez dakien makina bat erdaldun dago-eta bazterretan, D ereduaren arrakasta gorabehera.

Konturatuko zen honezkero irakurlea aipatu ditudan faktore guztiak sektoretik kanpokoak direla, galdera egileak exogenoak deitu dituenetakoak, alegia. Horrek ez du esan nahi, jakina, gure jardueran zer hobetua ez dagoenik. Guk ere batzuetan bale, eta beste batzuetan kale egiten baitugu. Beste guztiak bezalaxe, bestalde. Hala ere, ez dut uste heritarrari ematen diogun zerbitzuaren kalitateak matrikulazio jaitsieran eraginik izan duenik. Besterik da orain arte aipatu ditudan faktoreei aurre egiteko edo horien eragina arintzeko nahikoa egin ote dugun erabakitzea, eskura ditugun baliabideak direnak izanda. Ahal duguna egin dugula baino ez dut esango.

- 2.- Euskaldun «oso» izatea zer den ez dakidala aitortu behar dut. EGA tituluaren jabe izatea ote da? Edo bizitzaren alor guztietan norberaren komunikazio beharrak euskaraz egoki betetzeko gauza dena ote? Azken honetaz ari bagara, garbi dago euskaraz bizitzeko aukerari lotutako kontzeptu batez ari garela, nekez lor baitaiteke hizkuntza gaitasun hori edonon eta edonoz euskaraz egiteko biderik ez baldin badago. Dena dela, nik uste euskaraz bizitzen saiatzen garen guztiok ari garela etengabeko osatze horretan egunerokoan komunikazio esparruak euskaratzen ditugun neurrian.

Galdetu zaiguna euskaltegietatik zer moduzko hiztunak ateratzen diren baldin bada, batzuk beste batzuk baino hobeak direla erantzungo nuke. Izan ere, gure lanaren emaitza ez dago gure esku bakarrik. Edonork edozein hizkuntza ikasi ahala, hizkuntza horretan hitz egiteko tresnak eskuratu ahala, bere motibazioaren eta aukeren arabera euskaraz gehiago edo gutxiago egingo du. Litekeena da oso euskaraz mintzatzeko aukera gehiago izatea Azkoi-tian Oionen baino, adiskide euskaldunak dituenak arinago ikas dezake egunerokoan erdaldunekin baino harremanik ez duenak baino, euskarazko kultur produkzioa eza-gutzeko gogo bizia duenak horretarako batere zaletasunik ez duenak baino. Eta horretan saiatzen gara, hain zuzen ere, euskal hiztunak lortzera bideratutako metodologia erabiltzen, horretarako behar den material didaktikoa sortzen, ikaslearengan euskaltzaletasuna pizten edota are-agotzen, euskaltegitik kanpo ere euskaraz egin dezaten jarduerak antolatzen, euskal kulturaren ahal dugun eta ikuspeirik osoena erakusten, erabilguneak sortzen, motibazio kanpainak egiten, berez nekeza den prozesua arintzen, azken batean.

Beste kontu bat da, askotan, majo kostata lortutako hiztun horrek handik urte batzuetara berriro ere euskalte-gira jotzen duela ikustea, euskaraz ez egitearen ondorioz hizkuntza ahazten ari zaiolako. Horrek garbi erakusten du erdararen bat nagusi den herrietan erabilera indartzeko bideak asmatu behar ditugula. Horrela baino ez baitugu erdietsiko ikasprozesua bera laburtzea eta ikasleak euskal-tegian lortu duen hizkuntza gaitasuna mantentzea eta hobetzea.

Azkenik, baliabideen kontua propio alde batera utzita, hileta jotzeko bidea hurrengo erantzunean izango dut-eta, metodologiaz eta euskaltegietako gestioaz bi zertzelada baino ez. Lehenengoaz, esatea, umiltasun osoz, erabiltzen dugun metodologia ez zaidala okerragoa iruditzen helduei beste hizkuntza batzuk irakasteko erabiltzen dituzte-nak baino. Bigarrenaz, berriz, ezer esatekotan, mixeria ku-deatzen ederki ikasi behar izan dugula esango nuke. Zorit-xarrez.

3.- Euskaltegien eginbeharra egungo herri eta auzoetan orain 30 urteko bera dela iruditzen zait: ahalik eta euskal hiztun gehien lortzea, ahalik eta eperik laburrenean.

Azken finean, euskal eta erdal hizkuntza komunitateen arteko bi zubietako bat da HEA. Euskararen ezagutza zabaltzeaz gain, euskal hiztun berriak sortzeaz gain, alegia, motibazioan eta euskararen erabileran zuzen-zuzenean eragina duena. Azken hiru hamarkada hauetan milaka eta milaka erdaldun euskaldundu dira euskaltegietan. Baina ez hori bakarrik.

Izan ere, ezin da ukatu, nire ustez, ikasleek eskuratu duten euskara maila gorabehera, euskararen aldeko jarraera zabaltzen euskaltegietan egin den lan ikaragarria; eta ezta euskaltzaletasuna hedatze horrek euskarazko hezkuntza ereduaren arrakastan izan duen eragina ere.

Ukaezina iruditzen zait, era berean, euskararen erabilerara handitzeari begira HEAn egindako lanaren garrantzia. Euskaltegien lanari zor zaion euskal hiztunen ugaritze horrek euskaraz egiteko euskaldun guztion aukera areagotu du, batetik. Bestetik, hiztun horiek pertsona nagusiak dira eta, gustatu ala ez, helduok gara gizartearen eguneroko martxa erabakitzen dugunok eta gazteagoen eredu. Heldu batek euskara ikasteko ahalegina egin duela ikusteak euskaraz egitera bultzatzen ditu haur eta gazteak ere, herri askotan eskolako hizkuntzatzat baino ez zeukatenari estimazio handiagoa izatera bultzatu ere.

Ezin dugu ahaztu, bestalde, euskaltegietan erdaldunari gure hizkuntza irakastean euskal kulturaren ateko giltza ere jartzen diogula eskuan, euskal mundua ulertzeko bidea ere ematen diogula. Horrek euskal kulturaren ezagutza hedatu du eta euskarazko kultur produktuen kontsumoan ere eragina izan duelakoan nago.

Aipa dezadan, azkenik, euskararen kontrako jarrerak neutralizatzen egindako lana. Ezinbesteko ahalegina hainbat tokitan euskarak aurrera egiterik izan zezan, askotan euskaltegietako irakasleek ia bakarrik egin behar izan dute.

Beraz, uste dut orain arte kontuan hartzeko moduko aportazioa egin duela HEAk. Aurrerantzean ere ezinbeste-

koa izango dena zorioneko herri santu honetan bizitzaren alor guztietan euskara nagusi izatea helburu badugu.

Baina, hala eta guztiz ere, sektore gutxietsia eta aintzat hartu gabea da gurea, hutsaren hurrengo askoren ustez. Jarduera ezerosoa erdaldun euskaltzale askorentzat, errazagoa izan baita beti nork bere burua zuritzea umeak D eredura bidalita norberak euskara ikasteko ahalegina egitea baino. Eta nago, tristeza bada ere, oraindik ere asko dira umeak euskaraz eskolatzearen bidez bakarrik herri hau euskaldundu daitekeela uste dutenak, ikusten ez dutenak pertsona nagusiak euskaldundu gabe gure hizkuntzak aurrera nekez egingo duela erdaren bat nagusi den herrietan. Eta euskara nagusi dugun apurretan ere jendea alfabetatzearen premia ederra dagoela esan daiteke, gezurrik esateko beldur handirik gabe.

Azken batean, HEAk euskalduntze prozesuan duen benetako garrantzia guk nahi baino gutxiagok ikusi dute. Tamalez, jende gehiegik bigarren mailako jarduera osagarritzat izan du eta du HEA. Eta oraindik ere sektorea aintzat ez hartze horrek, niri behinik behin, kezka handiagoa sortzen dit azken urte hauetako matrikulazio jaitsierak berak baino. Hemen, alor honetan egin zitekeena baino askoz ere gutxiago egin da. Hala ere, izango dira HEAk jadanik bere onenak eman dituela uste duten euskaltzaleak ere. Marka da, gero! Marka denez!

Bukatzeko, euskaltegiek bere helburua betetzeko behar harko luketenaz ez naiz luzatuko. Lehenengo eta behin, euskalduntze prozesuan euskaltegien jardueraren garrantziaz konturatzeko eta sektorea ganoraz indartzeko borondatea eskatuko nieke gizarte eragile guztiei eta, batez ere, bere burua euskaltzaleztat duten instituzio eta alderdi politikoei. Bigarrenik, garrantzi horren neurriko baliabideak eta babes politiko eta soziala. Ez litzateke txarra, azkenik, euskara ikasi duten pertsona nagusi guztien ahalegina behingoz txalotzea. ¶

Joxe Leon Otaño

1.- Matrikulazio jaitsieran eragiten duten faktoreez hitz egitean, arinkeria litzateke alde bakarreko eragileei buruz aritzea; are gehiago, euskararen berreskurapenean urrats sendoak emango baditugu, helduen euskalduntze eta alfabetatzearen berrindartzea eta estrategikotzat hartzea badira hausnarketaren helburuak.

Inolako zalantzarik gabe, hezkuntzako lerro euskaldunen hedapena oso garrantzitsua izan da. Dena den, argi dago gorakada honek oraindik eragin mugatua duela euskaltegietara nagusiki hurbiltzen direnen adin tartean (20-45). Esan genezake belaunaldi berrietan lortu den ezagutzaren hedapena ez dela aski izaten ari soziologikoki nagusi den adin tartean euskararen beharra eta ezagutza biderkatzeko.

Euskalgintza eta euskaltzaletasunaren esparru soziologikoak zabaltasun osoan hartuta, nabarmena da euskara ikasteko kontzientziazioan eta «beharraren» etengabeko islan kale egiten ari garela. Oro har, euskara erakartzeko lanean irudi baikorra, alai, modernoa eta «aldekotasunaren» nagusitasuna garatu da. Ez da orekarik lortu ordea, aldekotasuna konpromisoarekin lotzean, baikortasuna beharraren sorrerarekin uztartzean, eta horrek berez kontzientziatzeko erraza ez den helduen esparruan erosokeria elikatu du ingurune hurbiletik hasita. Argi dago kontzientziazioaren eta euskararen gizarte eskaeraren lasaitzeak ondorio zuzena izan duela HEAren beherakadan.

Oro har, HEAn aritzen garen elkarte, erakunde eta enpresek ere euskararen aldekotasun lauso-baikorrean jarri ditugu ia indar guztiak, behar soziala eta instituzionala indartzeko lan osagarria burutu gabe geratu delarik. Egingdako kanpo lanaren xedea, nagusiki, markaren hedapena eta bezeroak eskuratzeko lehiakortasun komertzialera mugatu da kontzientziazio lauso-baikorra ere landu gabe.

Bestalde, didaktikaren ikuspegi estruktural hutsa gainditu eta didaktika komunikatibo eraldatzailea eguneratu, sistematizatu eta erabat eraginkortzeko urrats izugarriak eman ditugu, baina baldintza kaskarrek ongi prestatutako jendearen galera kronikoa eragin digute.

Arlo politiko-instituzionalean, lehenik eta behin aipatu behar da gaztelania/frantsesa eta euskararen artean dagoen onarpen juridikoa erabat desorekatua dagoela. Lehengo biek «behartasuna» dakarten heinean, euskara ez da «beharrezkoa»; eta honek, jakina, neutroak diren sektoreetan galga gisa eragiten du.

Baldintza juridiko orokorrak, sektore espainolisten presio etengabeak, arlo honetan euskalgintzaren eragin oso mugatuak eta agintari politikoen ausardia ezak ezaugarritu dute EAEn euskararen behar instituzionala eta politikoa.

- 2.- Dakusagunez, HEAren egoeran eragin duten faktore anitzak izanda, AEKren edozein ikasgutan «euskaldun osoak» lor daitezke eta lortzen ditugu baina... Erabateko lehentasuna du egiturazko eragileen finkapenak gizartean, instituzioetan eta baita helduen euskalduntzean. Gizartearen kontzientziazioa eta euskararen beharra indartzuz joateko, ezinbestekoa izango da euskalgintza osoaren inplikazioa eta alderdi zein sindikatu abertzaleen esku-hartze zuzena. Euskararen «alde» egotea aski ez dela gizarteratu behar da, nagikerien kontraesanak astindu eta euskara ikasi egin behar dela azpimarratu, belaunaldi galduaren ideia borrokatu eta helduek euskara ikastea hizkuntza eskubideen garpenerako eta euskararen normalizaziorako duen ezinbesteko garrantzia indarra egin behar da. Eta lan baikorrenekin jarraitu. HEAn jarduten dugunon gaitasuna erabat gainditzeko duen lana da, baina guk eragiten ez badugu, nekez mugituko da ezer. Euskaltzaletasunaren gizarte eragiletza nahitaezkoa da leku guztietan, baina are gehiago arlo instituzionaletik euskararen aurkako politika zuzena buztzen den lurraldeetan, hauetan, bestelako aldekotasunik ez baitugu izango. Neurri politiko instituzional ausartagoak hartzeko aukera dagoen lekuetan berriz, gizarte eragiletzarik gabe nekez iritsiko dira.

Horrela, bada, ez bakarrik HEAn, baita erabileran eta normalizazio orokorrean ere jauzi kualitatibo esanguratsurik ematekotan, *sustapen masiboa eta behar soziala* indartuko duten neurri politiko instituzional eraginkorak hartu behar dira. Udal desberdinetan Euskara Biziberritzeko Planaren baitan burutzen ari den lanak bere ekarpena egingo du. Hala ere, gizartearen aldaketa eta beharretara egokitzeko beste arlo batzuetan erakunde publikoek egiten duten ahaleginean eta egiturazko bitartekoetan erreparatzea besterik ez dago euskararen desorekaz konturatzeko. Etorkinek gaztelania ikasteko Estatuak doako eskolak antolatzen ditu, hor ere badago Helduen Irakaskuntza Iraunkorra deitutakoa. Euskararen normalizazioak pareko sustapen neurriak behar ditu.

Langileen prestakuntza iraunkorraren estrategia osoan —eraztasunak, liberazioak, curriculumaren balioestea, langabetuei zuzendutako doako ikastaro trinkoak, enpresentzako abantaila fiskalak...—, modu planifikatuan eta masiboan euskararen irakaskuntza integratzea beste lan-lerro bat izan behar du.

Halaber, HEaren arlo desegituratu eta sakabanatuak aldaketa uneak bizi ditu. Arlo instituzionalean eta gizartean eragina pizteko erantzukizun kualifikatua du, hala nola azpiegituraren razionalizazioa, euskara ikasteko eskaintza lurralde osoan zabaltzeko xedearen gauzapena, kudeaketarako irizpide ekonomikoak arloaren garrantzi soziolinguistikoari lotzearekin, teknologia berrien eta, oro har, jarduera didaktikoaren birformulazio kontzientziatzailea eta erabilerara zuzendutakoa, irakasle sortzaile eta kontzientziatuen ezinbestekotasuna, gizarteratzen den mezuaren eraberritzea kontzientziazioa eta beharra sortzeko ideiak luzatuz...

- 3.- Hirugarren galderari gagozkiolarik, 2001. urtean prozesu luze eta emankor bati ekinda, hona hemen nola zertzen den AEKren misioa:

AEKren xedea *Euskal Herria euskalduntzea* da. Xede horretara hurbiltzeko, honako hiru arlo hauetan lan egiten du:

- *Irakaskuntzan eta Formazioan*: helduentzako euskalduntze eta alfabetatze eskolak, erabileran eragiten duen metodologia berritzaile eta kalitatezkoan oinarrituz.

- *Euskararen berreskurapen eta normalizazioan*: gizarte-ko eremu ezberdinak —instituzioak, enpresak, ikastetxeak, elkarteak, gurasoak, etab.— euskararen egoera normalizatzeko bidean jartzeko.

- *Kulturgintzan*: egoera berriei erantzunez, kultura sortu eta transmititu.

Horrez gain, AEK gizartean txertaturiko herri ekimena izanik, euskararen eragile aktiboa izateko konpromisoa du. Beraz, gizarteko beste eragileekin batera euskararen aldeko jarrerak sustatu eta bultzatzen ditu euskaraz bizitzeko aukerak sortu, gehitu eta hedatu nahian.

Gure erakundea Euskal Herri osoan aritzen da, tokian tokiko hurbiltasuna bilatuz eta errealitate ezberdinetara egokituz. Euskara ikasi, landu eta erabili nahi duen ororentzat AEK-k izan behar du aukera eragingarriena haren beharrianak asetzeko.

Aniztasunean, gestiogintza demokratikoan eta partaidetzan oinarritzen gara eta kalitatea eta hobekuntza dira gure jarraibideak helburuak lortzearren.

Jakina, erronka hauen protagonista nagusiak AEK-kideok gara. Beraz, erakundea antolatu eta bideratu behar dugu, guztion integrazioa eta irakasleon garapen profesionala norabide ditugula, AEKren misioa lor dezagun.

Horretarako sei oinarrizko estrategiak abian ditugu geroztik, ekintza ezberdinen bitartez hurrengo bost urteetan, geure ikasguetako errealitate ezberdinetara egokituz, aurrerapausoak eman ditzagun. ¶

Isidro Yoldi

1.- Helduen Euskalduntze-Alfabetatzeak bide luzea egin du, eta asko eta askotarikoak izan dira ibilbide horretan eragin duten aldagaiak: demografikoak, soziologikoak, kulturalak, politikoak... Horregatik, euskaltegietako matrikulazioen bilakaeraren grafikoetako erpin bakoitzaren atzean azalpen bat dago beti; eta orokorrean, azalpen hori kanpo eragileen eskutik dator.

1995-96 ikasturtean matrikulazioek goia jo zutenetik hona beheranzko joera orokorra egon da; horregatik, gaur egun krisi hitza aipatzea ez zaigu erabat egokia iruditzen. Krisi hitzaren lehenengo adierak zerbaiten bilakaeran gertatzen den une edo epe larria adierazten du, eta hori 1995-96 ikasturtean gertatu zen, inor gutxi ohartu bazen ere. Orduetik hona beheranzko joera egon da; eta joera hori aldatzeko neurriak hartzeko garaia iritsi da. Zentzu horretan, krisi hitzaren bigarren adierak bete-betean definituko luke oraingo egoera: une erabakigarria.

Zer gertatu da, bada, azken urte hauetan? Euskarazko hezkuntza sistemak eragin nabaria izan du euskalduntze prozesuan: gero eta gehiago dira ikasketak euskaraz burutzen dituzten ikasleak. Ondorioz, gazte hauen euskalduntze prozesua hein handi batean eskolan ematen da. Aldi berean, langabezi tasa murriztu izanak euskararen behar instrumentala apaldu egin du; denbora libre gutxiago dago, eta eskaerak gero eta espezifikagoak dira.

Soziologikoki, helduei bagagozkie, hasierako motibazio integratzailearen orde, behar instrumentalek hartu dute lehentasuna. Honek hainbat ondorio ditu: batetik, euskara ikasi nahi zuten gehienek, berezko motibazioa zutenek, ikasi egin zuten, edo, gutxienez, saiatu ziren; bestetik, lehen ikasi nahi ez zutenek orain ere ez dute ikasi nahi, behar instrumentalik ez badute, behintzat. Horiek horrela, egun euskara ikasten ari direnentzat euskara jaki-

tea, agiria edukitzea, garrantzitsuagoa da euskara erabiltzea baino.

Ildo beretik, euskararen aldeko sustapena eta motibazioa lasaitu dira, eta euskararekiko konpromisoa epeldu egin da. Gizartean aldegotasun aktibotik aldegotasun pasibora pasatu gara: euskararen alde nago, baina ez eskatu konpromisorik. Hortik indiferentziara jauzi txikia dago. Neurri berean, Administrazioan ere euskarak lehentasunen zerrendan postuak galdu ditu.

Eta Administrazioaz ari garela, zer egin du urte haue-tan? Administrazioak lehen euskalduntze plana abian jarri zuenean, funtzionario andana hurbildu zen euskalte-gietara. Baina Administrazioak ez zuen aldi berean «hain-beste jende» euskaldundu nahi, eta 1995-96 ikasturtean neurriraketa sistema jarri zuen indarrean; neurriraketaren bidez, funtzionarioentzat derrigorrez gorde behar geni-tuen aulkiak bete ondoren, ohiko ikasleentzat «kupo» bat ezari ziguten; kopuru hori gaudituz gero, zigor ekonomikoa ezarriko zitzaigun euskaltegioi. Eta halaxe gertatu zen, «berezko neurriraketa naturala» iritsi zen arte.

Zer gehiago? Ezer gutxi. Gizartean gertatutako alda-keten aurrean, Administrazioak jokamolde eta ikas-modu-lu zaharkitu eta zurrinak mantendu ditu, eskaera berriei erantzuteko inolako aukerarik eta laguntzarik eskaini ga-be. Gainera, ez dezagun ahantz Euskal Herria hiru admi-nistratziotan banaturik dagoela, eta Nafarroako edo Ipa-rraldeko Administrazioen hizkuntz politikek zer mesede egin dioten euskarari bistan dago.

Laburbilduz, gizartea bilakatu egin da; beharrak eta motibazioa eraldatu dira; eta, bitartean, Administrazioak planteamendu hertsietan jarraitu izan du, askotan jokabi-de zigortzaileak hartuz. Horregatik, azken bolada honetan askotan entzun den baieztapen batek asko harritu eta kez-katu egin gaitu: euskaltegiok ikasleak galdu ditugu; hobe-to esanda, ikasleak euskaltegiok galdu ditugu.

1995-96tik hona, zertan aldatu dira euskaltegiak? Bertako langileek 7 urte gehiagoko eskarmentua dute (ba-tez bestekoa 11 urtekoa da); formakuntza, metodologia eta material hobek ditugu; irakasle gehienek erabateko

dedikazioa dute... Orduan, zergatik galdu ditugu guk ikasleak? Ala ez gara gu errudun bakarrek?

2.- Lehenengo euskaltegiak zabaldu zirenetik ia 30 urte pasatu direnean, euskaltegi baliabideak, eskarmentua eta formakuntza asko aldatu dira. Helburua, hala ere, berbera da: gure herriaren hizkuntz normalizazioa erdiesteko helduak euskalduntzea. Baina, helduen euskalduntze prozesuan hiru osagai daude: ikasleak, euskaltegiak eta gizartea.

Egun, ikasle helduen motibazioa instrumentala da nagusiki: lanean eskatzen dietelako, edo lana aurkitzeko euskara jakin behar dutelako. Gutxi batzuk dira egunero ko harremanetarako euskara ikasi nahi dutelako etortzen direnak; eta horietan, gehienak gurasoak izaten dira. Ikasle gazteek, aldiz, eskolan ikasi ez dutena, edo bukatu ez dutena ikastera datoz, ia beti gaitasun agiria helburu dutela. Langabetuek, lana aurkitu bitartean egoten dira euskaltegietan; ondoren, lanposturako ezinbestekoa ez bada, ez dute jarraitzen.

Euskaltegiok helduak euskaldun ditzakegu, baina ezin dugu bermatu euskaldunberri horiek beren bizimodu euskara erabiliko dutenik. Ikerketa guztiek diotenez, oso gutxi dira euskaltegian lortutako mailari eusten diotenak, gehienek euskaraz bizitzeko ingurune egokirik ez dutelako. Beraz, hor dago erronka: erabilera. Eta euskaltegiok ere badugu zeregina euskararen erabilerarako bidea prestatzen. Baina, ez guk bakarrik. Erabilera gizarte osoari dagokio, eta eginkizun horretan Administrazioaren eta gizarte eragileen lankidetzak ezinbestekoa da.

Euskararen beharra gizartean barneratzen ez den bitartean, euskararen aldeko diskriminazio positiboa bideratzen ez den bitartean, euskara ikasle helduek beren ahalginari saria aurkitzen ez dioten bitartean, euskaltegiok nekez lortuko ditugu euskaldun osoak. Baliabideak, prestatuntza eta metodologia egokiak izanda ere.

3.- Euskaltegi baliabideak helburu nagusia helduak euskalduntzea eta alfabetatzea da. Baina, gure helburua euskararen normalizazio prozesuaren baitan ulertu behar da, bere osotasunean

alegia. Horregatik, euskaltegiok prozesu horren katebegi bat gara, transmisio-uhalaren osagai bat, gainontzekoekin batera elkarlanean aritu behar dugunok. Eta horixe da euskaltegiok behar dugun lehenengo gauza: gure eginkizunari behar duen aitortza eskaintzea.

Eusko Jaurlaritzaren Euskara Biziberritzeko Planak helduen euskalduntze-alfabetatzea lehenetsuneko arloa dela dio. Administrazioaren euskalduntze planak bideratzeko ezinbestekoak gara. Lan munduan, hezkuntzan eta beste hainbat arlotan erabilera planak gauzatzeko gure lana beharrezkoa da. Hala ere, Administrazioak Helduen Euskalduntze-alfabetatzea bere buruaz eta bere lehiakortasunaz baliatu behar duen enpresa pribatu lez ikusten du; eta, horrez gainera, merkea. Aurrera begirako bere planetan beste edozein hizkuntz akademiak dituen baldintzetan kokatu nahi gaitu, eta finantziarioa herritarren poltsikotik lortu beharko dugu.

Argi dago zer behar dugun euskaltegiok: gure lanaren aitortza. Euskal Herrian helduak euskalduntzea ez da zerbitzu-enpresa baten eginkizuna. Euskara euskaldunon hizkuntza izango bada, euskara eskubidea bada, normalizatutako gizarte bat nahi badugu, dudarik ez dago euskaltegiok funtzio garrantzitsua bete behar dugula, hezkuntza arautuak bete behar duen bezala.

Baina hori ez da nahikoa. Euskararen normalizazioa erdiesteko gizarte eragile guztien inplikazioa behar da, eta horretan ere Administrazioak badu zeregina. Euskararen sustapen politika egokiak abian jarritz, euskara gizartearen eremu guztietara hedatu behar da: irakaskuntzan, lan munduan, aisialdian... Zeregina egon badago, baina benetako borondaterik dagoenik ez dugu uste.¶